

Izhaja 10. in 25. dan
vsakega meseca ter
velja za celo leto
3 gld., za pol leta
1 gld. 60 kr.
Na anonimne do-
pise se ne ozira
Kokopisi in na oee-
no poslane knjige
se ne vračajo.

Popotnik.

Spisi in dopisi
naj se blagovoljno
posiljati (franki-
rani) vredništvu
(Reiterstrasse 8),
naročnine,
oznanila in rekla-
macije pa založni-
štvu: tiskarju J.
Leonu v Mariboru.

List za šolo in dom.

Štev. 5.

V Mariboru, 10. marca 1883.

IV. tečaj.

Vzgoja zanemarjene mladine.

(Spisal Franjo Gabršek.)

Učitelju se je neprestano boriti sé surovostjo mladine in z nerazumjem mnogih roditeljev. Ko bi tega ne bilo, potem bi bilo poučevanje in vzgojevanje mnogo lažje, in mnogo povoljnější vspeh bi se mogel zabeležiti. A z obzirom na dandanašnja domačo vzgojo otrok ni se še kmalu nadejati, da bi se izročala blagonravno vzgojena mladina učiteljevi skrbi. Vrh tega smatra se če dalje bolj ravno šola kot ona naprava, kjer naj bi se preobrazovali pokvarjeni otroci v dobre in blage ljudi ter značajne državljane. Prav za prav je za šolo zelo laskavo, da se jej tako vzvišena naloga prepušča, in gotovo vzpodbuja vsakega učitelja v njegovem vzgojnem delovanju misel, da ga smatra svet za onega rešilnega zdravnika, kateri jedino le more ozdraviti npravstveno propale otroke. Pri tem pa se ne vpraša, more li šola tako vzvišeno nalogo tudi v resnici rešiti, zadostujejo li njena sredstva tej svrhi, in če ne, kdo in s kakšnimi pripomočki naj jej pride na pomoč?

V resnici žal! da učitelju večkrat pri najboljši volji ni moči poboljšati zanemarjenih in izpridenih otrok. To izvira od tod, ker nima vedno zadostnih sredstev, s katerimi bi rešil takove otroke pogubonosnega vpliva vnanjega sveta, dá, celó vlastnih roditeljev. Pač mu podaja pedagogika in natančno poznavanje otroškega duha in njegovih pojavov mnogo sredstev, s katerimi bi se mogle po mislih pedagogičnih pisateljev izkoreniniti še tako trdno prirascene razvade. V nekterih okolinostih, vzlasti kar se tiče vnanjega sveta, more se to pač doseči, a pri vseh ne, kajti, da označim stvar takoj pri njenem zlu, učiteljeva pobiljševalna sredstva ne sezajo v notranjost domačega življenja. Slabi vzgledi in škodljivi vplivi se pojavljajo sicer premnogokrat tudi izven domačega kroga na ulicah in cestah, v družbi odraslenih in v drugih slučajih; a temu zlu se naposled vendar le more v okom priti; ne tako pa zanemarjenej ali naopačnej vzgoji v obitelji samej. Tu se nahaja največje kal vsakoj izpridenosti, in oni, ki bode našel neposrednje sredstvo, s katerim bode moči očistiti domače ognjišče razvad in pohujšljivosti, oni bode mogel najboljši vspeh zabeležiti.

Često se je uže čulo, in to vzlasti od onih, kateri se bojé prevelikega truda, kateri jim nalaga blagodejna vzgoja pokvarjene mladine, vgovarjanje, češ, to ne spada v učiteljev delokrog; za to naj skrbi država ali občina; tema dvema bodi najglavnejša skrb za pokvarjeno mladino. A pomisliti trebé, da se naloga države in občine ne razumeva povsod jednako, in če bi temu tudi tako bilo, država in občina sami tudi še ne morete povoljno rešiti tako važne in v notranjost človeške obitelji sezajoče zadeve. Vrh tega smatra ravno država domače ognjišče za nedotakljivo, sveto, in vtikanje države ali občine v domače obiteljsko življenje moglo bi se čisto smatrati za prestop zakonitih mej. V obče je zeló težko določiti, kako daleč se ima kaka vnanja sila vmešavati v domače, obiteljske zadeve, in to tudi tedaj, če bi bila domača vzgoja naopačna in deci na kvar.

Pač ostaje še mnogo dovoljenih sredstev, s katerimi bi mogla država, ne da bi prestopala zakonite meje, vzgojo zanemarjenih otrok krepko podpirati. A do zdaj se je v tej zadevi bodisi pri nas bodi si drugod še prav malo storilo. Jedino, kar se more v tem obziru zabeležiti, in kar je vsega posnemanja vredno, bili bi različni zavodi za pokvarjeno vzlasti pa za zanemarjeno mladino. A še ti zavodi zahvaliti se imajo v prvej vrsti darežljivosti pojedincev in pojedinih korporacij. Nu, pa nadejati se je, da se ne bode le število takih zavodov s časom pomnožilo, marveč

da bode tudi država sama v obilnejšji meri priskočila prizadevanju pojedincev na pomoč.

V vsakem obziru pa, bodisi da se ustanové posebni zavodi za zanemarjeno deco, ali pa da se bode le — ta tudi še na dalje prepuščala občnej ljudskeji šoli, vedno bode učitelj tisti faktor, kteremu se bode nalagala skrb za pokvarjeno deco. Zato je treba, da premotrujemo vzgojo zanemarnjenih otrok pred vsem iz pedagogičnega stališča. V tem obziru je uprav dolžnost šole, da priskoči domu ali državi na pomoč. Učitelju kot vzgojitelju nastane torej nujna dolžnost, da tudi v navadnej ljudskeji šoli, kjer se navadno nahajajo otroci različnega nraavstvenega izobraženja, posveti vso svojo pozornost in skrb vzlasti zanemarnjenim in moralično izpridenim otrokom, kterih se skorej v nobeneji šoli ne manjka. To uikakor ni hvaležna in prijetna naloga; navadno rodi le nejevoljo in neprijetnost. Tu čaka učitelja še mnogo dela; a more se tudi mnogo storiti. Se vé, da ne bode posledek vedno in pri vseh otrocih jednak; kajti kakor se loči zanemarnjena deca na dva dela: v take, ki so uže popolnem zanemarnjeni ali pokvarjeni, in v take, ki so uže blizu tega propada, — isto tako bode vspeh vzgoje več ali manj zadovoljiv. A pri vseh se da nekaj doseči, in uže to nekaj naj vzpodbuja učitelja, da v svojem delovanju ne omaga, marveč krepko nadaljuje započeto delo. V tolažilo mu bodi, da je število popolnem zanemarnjenih otrok zeló majhno v primeri z onimi, ki so uže v nevarnosti, ali ki se morejo vanjo podati. In če je prvim strog izboljševalec in natančen sodnik, tedaj bodi drugim zvest vodnik in moder kažipot preko strmih propadov in polzkjih potov življenja.

Sredstev v to ponuja se mu zadosta, samo da jih ob pravem času in v praveji meri vporablja. Vso svojo pozornost naj obrača na takove učence ne le v šoli, ampak tudi izven šole. Pogovarja naj se v tej zadevi z roditelji ali njih namestniki, ter naj jim topla na srce polaga zdanjo in bodočo srečo njih otrok. Če pa najde, da s pomočjo roditeljev ni móci izboljšati pokvarjene mladine, bodi si da so roditelji sami v jednakem stanju, ali da jim njih okolnosti ne pripuščajo, z učiteljem na poti vzgoje vzajemno postopati, ali pa, kar je najžalostneje, če se učiteljevemu prizadevanju protivijo, — tedaj naj se poprime sredstev, kterih mu zakon nikakor ne odreka.

Ne mislimo, da bi bila to Bog vedi kako težka naloga. Vse zavisi le od tega, da učitelj ne začne še le polagoma popravljati in izboljševati, kakor je tega navajen pri drugih poučnih predmetih, kjer poučuje od stopnje do stopnje, od lažjega po težjega. Tu treba vsa poučevalna pravila na strani pustiti in stvar takoj pri koreniki prijeti. Le ako stopi vzgojitelj srčno v sredino stvari, mogel bode uže čez malo časa precejšnji vspeh zabeležiti. Če pa bode započeto delo nekaj časa krepko in vztrajno nadaljeval, pridobil si bode hvaležnih roditeljev, sam pa bode radosten, da je rešil marsikterega otroka nraavstvene pogibelji.

Vendar nima vsak učitelj jednakó težavne naloge. Marsikteri je tako srečen, da ima le blagonraavne učence v svojej šoli, drugi le nekaj izpridenih. Žal, da se pa tudi take šole nahajajo, kjer je občno bitje učencev surovo, neolikano, dá, zanemarnjeno in izprideno.

Tu je treba resnih in strogih naredeb, krepkega strahovanja, da se iztira takov zli duh iz šole, in da se otroci polagoma vzpnó na ovo stopnjo, ker morejo izpoznati in ceniti vrednost omike in vzvišenost teženja po tej pridobitvi.

Čutila in kako naj se gojijo.

Spisal Ivan Koprivnik.

(Dalje.)

II. Uho.

I. Kako je vrejeno uho.

Sluh, kteremu služi uho, je za vidom najjimenitnejši čut. V ušesu razločujemo 3 glavne dele: vnanje, srednje in notranje uho ali labirint. V vnanjem ušesu je zopet razločevati školjkhati uhelj (Ohrmuschel) in lijasti vnanji sluhovod (Gehörgang.) Uhlju je podstava jako previt hrustanec, ogrnen s telesno kožo, ktera

se spodaj zdebeli v ušesno mečo ali krpo (Ohrläppchen.) V ušesno krpo se vtikajo uhani. = Uhelj preide v sluhovod, t. je v cev, ktera pelje do srednjega ušesa in kteri je stena sprva hrustanec, globeje pa trda kost. Koža, ki ogrinja uhljev hrustanec, razgrne se tudi po sluhovodu. Globeje v cevi je vsa posajena z navadnim znojnicam (Schweissdrüsen) podobnimi žlezicami, izločujočimi neko grenko olje, ušesno maslo. Okraj sluhovoda, kteri je na svojem notranjem koncu popolnoma zaprt s tenko, močno napeto mrenico — bobničem [Trommelfell], se nahaja precejširoka otlina, — bobničevo duplina (Paukenhöhle.) Zrak ne more po sluhovodu v bobničevo duplino, ker mu to zabrani bobnič, pač pa dospe semkaj po neki drugi cevi, ki je napeljana iz žrela v bobničevo duplino. Ta cev je deloma koščena, deloma pa hrustanceva, vsa je prevlečena s kožo in se imenuje ušesna troblja ali Evstahova cev (Ohrtrompete.) V bob. duplini nahajamo čvetero drobnih koščicic, ktere so tako vrejene in zvezane, da delajo nekakov mostič od bobniča do notranjega ušesa taj po bob. duplini. Z ozirom na podobo, dala so se koščicicam imena nakovalce, kladvice, lečica in stremen, (Steigbügel), dasiravno je nakovalce bolj podobno kotnemu zobu (kočniku) z dvema koreninama kakor nakovalcu in kladvice bolj kiju (batini) kakor pa kakemu kladvieu. Stremen je v zvezi se svojim stopalom z labirintom, z držalom pa po lečici z daljšim krakom (korenino) nakovalca. Ker je priraščeno kladvice z držalom na bobnič, z mahalom pa pritrjeno v vdrtino nakovalčeve glave, je toraj zveza med koščicicami in vnanjim ter notranjim ušesom popolna, neprestana.

Da si bomo notranje uho ali labirint prav predočili, si moramo misliti kratko cev, na ktero je nataknjena na eni strani polževa hišica, na drugi strani pa tičijo vanji 3 otlilocni tako, da popolnoma zataknejo odprtino. Polževi hišici podobnemu delu labirinta se pravi ušesni polž, otlilocnom obloki, cevi med tema dvema pa preddvor (Vorhof.) Stene so labirintu, izjemši 2 okenci v preddvoru, vse koščene. Okenci, jajasto (zgornje) in okroglo (spodnje) niste odprti, nego vsako je zaključeno z tanko mrenico. Znotraj je razgrnjena po koščenem labirintu kožica, ki se skoraj popolnoma prilaga koščenim stenam. Imenuje se kožnati labirint. Napolnjen pa je ves z neko tekočino, labirintno vodo.

V preddvoru zapazimo v kožnatem labirintu (tukaj se namreč ne prilaga koščnemu) 2 vrečici, obličasto in jajasto. Prva (obličasta) komunkuje s polžem, a druga (jajasta) z obloki.

Eden konec vsakega obloka je nekoliko napet; napetinam se pravi skulice (Ampullen.) Skoz tako imenovani notranji sluhovod (skoz luknjo v skalnici) stopi slušni živec v labirint in sicer v preddvor. Tukaj se precepi. Ena veja (preddvorni živec) poda se v eliptično (jajasto) vrečico ter se razpelja po skulicah in oblokih, druga veja (polžev živec) pa krene v obličasto vrečico in se razveji po polžu.

Ostane nam še pogovoriti one priprave v labirintu, v kterih se vzbujajo slušni miki (Reize.) V vsaki vrečici in v vseh treh skulicah nahajamo znotraj na eni strani neko debelino, nek rob. Ti robi so vsi posuti se stanicami, med ktere so posajeni predrobni kristali ogljikovokislega apna tako imenovani slušni kamenčki (otholih.) Izmed površnih stanič in slušnih kamenčkov štrlijo od stene pretanke končnice slušnega živeca, — slušne dlačice. Veščaki trdijo, da zamorejo vzbujati ti končiči samo razne hrušče, nikakor pa določenih glasov. V to svrho se še nahaja v polžu posebni aparat, Corti-jev organ.

Taj po polževi otlini se vije skrivljena, koščena ploščica, zavojita plojka (Spiralblatt.) Na zavojito plojko je priraščena mrena (nadanja opnica, Grundmembran), ki je tako razpeta prek po duplini, da popolnoma loči spodnji del polževe dupline (bobnični vhod) od sledečega. Sledeči je še pa zopet razdeljen z Reissner-jevo opnico v 2 oddelka; preddvorni vhod in polževo cev.

Na nadanji opnici je Corti-jev organ, ki je tako le vreden: Nadanja opnica sama je sestavljena iz neizmerno tankih, vzporednih paličic, podobnih prav gosto napetim strunam na harfi. Na paličicah stoji v 2 vrstah, šperavcem pri strehi enako, Corti-jevi obločki. (Corti-sche Bögen.) Poleg teh obločkov je na notranji strani ena, a na vnanji 4—5 vrst podolgovatih stanic, ktere nosijo na glavi dlačice. V te dlačkonosne stanice ali dlačnice stopijo neposredno vejice slušnega živeca. Cel aparat je še pokrit s posebno mrenico, krovno opnico.

Jako važno je v Corti-jevem organu to, da vlakni v nadanji opnici niso povsod enako dolgi, temuč da so tim krajše, čim nižje stoje. (Opnica stoji namreč navpik.) Vsled tega so tudi dva nasprotna Corti-jeva obločka tim bližje drug poleg drugega, čim nižje da sta. Corti-jevih obločkov je v vsakem ušesu kakih 3000.

(Dalje sledi.)

Sadjerejski pouk v ljudskeji šoli.

(Dalje in konec.)

Sedaj vzami lonec, v katerem misliš imeti vosek, napolni ga do polovice z nekoliko stolčeniim kolofonijem in postavi to k žarjevici, da se kolofonij popolnoma raztopi. V posebni ponvici razpusti $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ toliko loja, kolikor je bilo kolofonija; ko se je obojno nekoliko ohladilo, zlij loj v lonec in prilij nekoliko vinskega cveta ter dobro s paličico mešaj. Vosek je gotov in v 2 urah se je toliko ohladil in strdil, da ga je lahko rabiti. S tem voskom je možno pri vsakem vremenu delati in dreves ni treba mazati s prsti temuč s tršico. Ako se morebiti sčasoma preveč strdi, prilije se samo nekoliko vinskega cveta ter se zopet dobro premeša.

Vosek pa kuhaj v nazočnosti vseh učencev. Zato jih vzemi v kuhinjo seboj, ter jih imej tako dolgo pri sebi, da si vosek zgotovil. Na ta način si jih z lahka in tako dobro naučil, kako je kuhati vosek, da tega vse svoje življenje pozabili ne bodo.

Učenci sedaj prav rahlo iz zemlje porujejo divjake, kateri se bodo cepili. Ako je vreme vgodno, opravlja se to delo na prostem, ako pa ne, pa v šoli ali kje drugod.

Vzame se po 5—10 dečkov ob enem; vsakemu se da drevee, da ga poreže ob korenini in stebli. Zdaj vzame tudi vsak svoj cepič ter drevo cepi. Da je mogoče gladko rezati, treba je dobrih in ostrih nožev.

Učitelj pa vrstoma pri vsakem pogledava, sta li drevee in cepič gladko vrezana, se li lub luba tišči, če je trdo povito in dobro pomazano. Vse pomanjkljivosti se morajo takoj popraviti, kajti je drugače vse delo zastonj. Pri otrocih je na to tembolj paziti, ker je večina početkom jako nerodna tako v rezanju, kakor v povijanju; pa tudi pri mazanju le preradi kaj spregledajo.

Po koliko dreves vsak deček cepi, odvisno je od števila divjakov in od prostora, ki je v saditev namenjen. Potrebno je pa vendar, da cepi vsak vsaj po 1 drevo. Cepljena drevesca se takoj pokopljejo v zemljo ali pa položé v vodo, da se na koreninah preveč ne osuše. Dobro si pa naj vsak svoje drevesce zapomni.

Ko so učenci v 2 ali 3 dneh vse divjake pocepili, gredo jih saditi. V že pripravljene gredice se tik ob napeti vrviči skopa 3—4 dm. globok jarek. Sedaj vzame nekaj dečkov vsak svoja drevesca ter jih po določeni meri (5—6 dm.) razpostavi ob vrvi, razravna korenine, jih nekoliko zasuje, ter še z nogo nekoliko potlači.

Za prvimi pridejo drugi dečki sé svojimi drevesi na vrsto in to tako dolgo naprej, dokler so vsa drevesa posajena.

Ker pa vem, kako vsakega miče vedeti, mu bode li drevee raslo ali ne, zato pridenem k vsakemu drevesu paličko ali križec z imenom tistega dečka, kateri ga je cepil. Takih križcev naredé vsi učenci sami v zimskem času, jaz pa jih z belo oljnato barvo pobarvam in s črno popišem. Jako mikavno je pozneje dečke opazovati, s kolikim veseljem ogledujejo drevesca, ktera so se prijela.

Neobhodno potrebno je, da se tudi vsa sadna plemena, tako v vrtu, kakor v vrtnem zapisniku dobro zaznamovajo. Tudi leto v katerem so se cepila drevesa, se naj zabilježi.

Vsi dosihdob našteti opravlki vrše se med šolskim časom, kajti pred šolo otroci dosti za rana ne pridejo, po šoli pa jih tudi ni moči do poznega večera podržati. Pa tudi učitelju je odduška treba.

Kjer deluje po več učiteljev, lahko se medsebojno podpirajo, da se lože zdrži red, kar je pri toliki množici učencev posebno težavno.

Ako je v šolskem vrtu dovolj prostora, naj se odločijo male gredice ter prepušté dekletom, da jih z cveticami posadé, kar z velikim veseljem storijo. Da tudi pri-

tlikovei. razno grmičje, kakor na šipečeje cepljene vrtnice, janževo grozdje, kosmulje, maline i. dr. vrt močno olepšajo, je umevno.

Posebna gredica se naj odbere tudi strupenim rastlinam, to pa radi tega, ker imajo potem otroci te rastline vedno pred očmi, ter jih lahko v vsem razvoju opazujejo in si jih tudi gotovo bolj zapomné, nego če jih vidijo le enkrat. Pa tudi druge rastline, posebno krmske, bi se ne smele čisto prezirati.

Čez leto v vrtu ni drugega opravka, nego da se skrbno snaži. Ko se zemlja vsede ali pa trava zaplodi ga je treba okopati in opleti. To delo opravljajo učenci, dečki in dekleta, in sicer navadno v jutru pred šolo. Kolikor sem se dosihdob pričal, učenci z pravo radostjo pričakujejo, kdaj se jim bode velelo vrt osnažiti.

Grede z novocepljenimi drevesci okopavajo le bolj odrašeni in izurjeni učenci, ker jim je močno paziti, da kaj ne polomijo; deklet v te grede ni puščati, ker sé svojo ohlapno obleko le prerade nježna drevesca pohabijo. Prav lahko pa jih je rabiti med sejanci, pikiranci, z odraščenimi cepljenci, v cvetličnih in drugih gredicah. Ako se vrt v enem dnevu ne opleve, nadaljuje se to še drugi in tretji den.

Iz povrtnega plevela dela se kompost ali mešanec.

Primeša se tudi še cestnega prahu, blata, ob dežju nalovljene prsti, raznega lesovja, mahovine, jetja in drugih enakih tvarin. Izvrsten gnoj se dobi, ako se vse to poliva se stranišnico ter se kup 2- ali 3krat na leto premeče.

Ko so novocepljena drevesa za dober 1½ dm. visoke mladike pogнала, treba jim je vez prerezati, kar je mnogo bolje nego odviti. Učenci toraj vsak pri svojem drevesu po divjaku vez prav varno po dolgem prerežejo. Da se pa vé, kod je položen cepič, treba je to že pri cepljenju zaznamovati, kar se zgodi, ako se na eni ali drugi strani napravi vozec.

Pikiranci poženo navadno po več vrhov; vsi ti vrhi se jim, razun enega, in sicer najmočnejšega, porezujejo.

Mesca julija in avgusta kaže in uči se na v pomladi v to svrhu nasajenih divjakih, kako je cepiti drevesa na oko ali okulirati.*)

V naslednih letih je pri cepljenih drevesih posebno na to paziti, da dobé krepko, dokaj debelo in ravno deblo. To vse se doseže z umnim pri-in porezovanjem. Ako ti je cepljenec prvo leto pogнал tanko šibico, odreži jo pomladi na eno ali dve oki nad cepljenim mestom; mesto nje dobiš drugo leto dosti krepkejšo mladiko.

Le-ta mladika poganja mnogo postranskih vejic, kterih pa ni odčepovati, kajti se ravno s tem odjemljejo drevesu pripomočki v krepko in čvrsto razrast. Vejice po debelu odrezujejo se polagoma, in sicer vsako leto najmočnejše, tako, da se v 4. ali 5. letu deblo popolnoma do krone sesnaži. Na ta način dobé se dokaj močna drevesa v debelu, kar je za njih bodočo rast dostikrat odločilno.

V 3., 4. in 5. letu prirazujejo se drevesa tudi v kroni ter se učencem pokaže, kako se ima to goditi, da dobe drevesa lepo piramidalen vrh.

Kdar so drevesa dosti močna, vzamejo se iz zemlje. Prav rahlo in pazljivo jih je odkopavati, da se jim korenine ne potrgajo. Dobró je ako se prilično tudi pokaže, kako je drevesa zaviti, kdar jih je treba kam dalje poslati.

Jako imenitno je vedeti, kako je drevesa prav saditi, ker vemo, kako slabo in napačno se to navadno godi. Kar je predostokrat tudi vzrok, da posajena drevesa ali hirajo ali pa celo vsehnejo. V ta namen skopljejo učenci, bodi si za cesto, na šolskem, ali pa kje na sosedovim zemljišču eno ali dve jami, v ktere se potem v njih navzočnosti drevesa vsadé. Krona se novovsajenemu drevesu ne poreže prvo, temveč drugo leto, to pa zato, ker drevo, ki se je že prijelo, mnogo krepkejše mladike požene ter dosledno tudi lepšo krono dobi.

V jeseni sejati je peške. Le-te naberó otroci za časa, ko se dela hruševac in jabelčnik ter jih prinesó v šolo. Pa tudi v šoli se zbirajo peške iz sadja, kterega imajo otroci seboj v prigrizek.

Gredica prekopa se najmanj 3 dm. glokoko, potem se zaporedemo naredé po 5 cm. glohoke dragice, v ktere se polaga najpoprej osmukanega brinja, potem pa pešek. Brinje zabrani, da miši pešek čez zimo ne pojedó.

*) Ker je okuliranje, kakor znano, najboljši in najbolj zanesljivi način žlahtnjenja vrtnih divjakov, bi nam gosp. pisatelj zelo vstregel, ko bi po priliki o tem več kaj pregovoriti hočel, Vredn.

Da-si je jesenska setev mnogo boljja od spomladanske, se vendar tudi v spomladi lahko poseva, kar se mora pa prav za rana, če mogoče že februarja, zgoditi.

Imenitno je tudi učencem pokazati, kako se odrašena drevesa oskrbujejo. To se prav lahko zgodi, ako si kje v bližini poiščem nekaj dreves, ktera potem z učenci sesnažim, pomladim ali precepim. Isto tako se v jeseni iz apna, kravjeka, ila in če mogoče iz volovske krvi naredi zmes, s katero se potem nekaj dreves pomaže. Prav na enaki način se tudi pokaže, kako je drevesom gnojiti. Sploh naj učitelj vse leto ob vsakem času učencem naznani opravke, ktere ima sadjerejec, ter naj, če je le mogoče, to tudi praktično pokaže.

Posebne imenitosti so drevesnice, ktere si učenci doma naredé, zato bi naj vsak učitelj napravo takih drevesnic na vso moč pospeševal. V šolskem vrtu pač ni mogoče ravno obilno število dreves izrediti; ako se pa drevesa odgojujejo tudi pri posameznih stanih, tedaj bodemo v kratkih letih najlepših vspehov doživeli. Učenci se toraj naj nagovoré, da si tudi doma osnujejo drevesnice ter v njih vse to opravljajo, kar se učé v šolskem vrtu.

Da pa učenci do tega več veselja dobé, naj si učitelj te drevesnice med letom včasih ogleda. To je sicer malenkost, pa po mojih dosedajnih skušnjah izvrstno sredstvo v spodbujó. Tudi starišem se učitelj prikupi, ako se zanima za opravke in delo njihovih otrok na domu.

Med otroci pa nastane neko živo tekmovanje, kajti vsak si kolikor mogoče prizadeva, da ima prišedšemu učitelju kaj pokazati, in nobeden rad za drugim ne zaostane. Učitelj pa ima pri teh pohodih lepo priliko, da tudi odrašenim razlaga korist sadjereje ter jim marsikaj pové in nasvetuje v njeni prosep.

Kolike važnosti so drevesnice na domu, kaže nam sledeči resničen izgled. V nekež župniji je pred nedolгими leti deloval učitelj, ki se je prav pridno bavil sé sadjerejo. Eden njegovih učencev osnuje si drevesnico tudi doma, ter jo prav skrbno obdeluje. Ko drevesca v nekterih letih dorastejo, zasadi z' njimi vse prostore na domačem zemljišču tako, da te prav veseli hramu približevati se. Prelepo število dreves podaril je sorodnikom in sosedom; niso pa še všteta ova drevesa, ktera vsako leto za gotov denar celo v daljne kraje prodava. Ni li to stoterni sad njegovega primeroma malega truda?

Šolski vrt pa ravno po takih drevesnicah na stanéh še le pravi pomen in veljavo zadobi, kajti postane neko središče vsem drugim v izgled, spodbujó in posnemo. *)

Pri teoretičnem pouku je učence tudi opozoriti na prijatelje in sovražnike sadnega drevja. Mej prijatelji so gotovo v prvi vrsti tice, zato si naj učitelj prizadeva, da se v otroških srcih zgodaj vkorenini milosrčnost in ljubezen do teh tako ljubih živalic. Deloma bode to dosegel z besedo, več pa še z dejanjem, ako otroke napeljava, da po svoji moči tem bitjem boj z življenjem olajšujejo. Po leti naj otroci po njihah nabirajo slabega žita, odpadlega klasja ali pa zrelega trpotca ter prinašajo v šolo; vse to se po zimi tiam v zobjanje polaga.

Vsakemu sadjerejeu mora biti na tem ležeče, da v njegovem sadovniku prav mnogo tic gnezdi, ker mu tako tice, iskajoče živež za mladi zarod, drevesa dobro osnažijo škodljivega mrčesja. Da bodo pa tice rade v naših sadovnikih ostale, naredimo jim hramiče in razobesimo jih po drevju. Drobnim ticam vgajajo hramiči iz smrekove ali jelkine škorje. Vzame se po 40 cm. v podobi pravokota vrezan kos škorje, se se šibami, vitrami ali žico zveže, ter se ob konceh zadela: ako si zgoraj še naredil luknjico v izlet in poleg nje paličico, tedaj je hramič gotov.

Najbolje je, da učitelj sam tak hramič naredi ter ga potem učencem pokaže, ter tudi zahteva, da jih doma še več naredé ter po drevju razobesijo.

Tem potom si sadjerejec premnogo izvrstnih pomagačev v pokončevanje mrčesov v svoj sadovnik privabi. Opozoriti je pa učence tudi še na vse druge načine, po kterih je mogoče te kvarljive vgonobiti.

Tudi o raznih boleznih dreves in kako jim je v okom priti, oziroma jih zdraviti, je treba besedo spregovoriti.

Da-si se etična stran sadjereje že po njej samej dovolj goji, tako jo naj učitelj prilično še posebno povdarja. Jaz imam v svojem vrtu mnogo tablic z napisí govo-

*) Rez zlata vredne besede in nasveti!

rečemi o sadjereji; le ti napisi se v šoli razložijo, otroci pa si jih morajo do dobrega zapomniti.

Branja o sadjereji se naj živo in gorko razpravljajo. Tudi primeri dobrodejno vplivajo na mladostna srca. Podobni ste si drevesnica in šola; kar so v šoli otroci in učitelj, to so v drevesnici drevesca in sadjerejec. Podoba o drevesu in človeškem življenju se popolnoma izpelji ter tudi v pismene vaje vporabi.

Iz šole stopivšim učencem naj se po eno ali dvoje tistih dreves podari, ktera so za časa svojega šolskega obiskovanja cepili, da jih vsadé doma. Lé ta drevesa ostala jim bodo vse življenje dragi zaklad in živi spomin mladostnih let.

Kdor bode tem potom sadjerejo učil, sme biti prepričan, da njegov trud ne bode čisto zaman. Malo bode našel učencev, ki bi nikakega veselja do sadjereje ne kazali; ja celo dečki, katerim se drugi nauki nekoliko vpirajo, se sadjereje dostikrat s pravo gorečnostjo zlotijo.

Iz tega je pa tudi razvidno, koliko truda sadjereja učitelju prizadeva. Vendar se temu ni moči ogniti, in le takrat nam je v istini izdatnih vspehov pričakovati, ako se tega truda n i k a k o r ne vstrašimo!*)

Fr. Prapotnik.

Prvi pouk.

(Po analitično-sintetični učbi. Spisujeta J. Kele in S. Šalamun.)

(Dalje.)

VII.

Obravnava temeljne besede „riba.“

A. Nazorni nauk.

Ktera poslopja so navadno pri kmetih poleg hiše? Čemu je hlev? Ktere živali imamo v hlevih? Kako imenujemo živali, ktere imamo pri domu? Kdo mi vé nekte domače živali imenovati? Je kokoš tudi domača žival? Zakaj? S čim je pokrita kokoš? Kdo še mi vé več takih domačih živali imenovati, ki so s perjem pokrite? S čim koristi krava? vol? tele? Krave, voli in teleta so goveja živina ali goveda? Kako imenujemo krave, vole in teleta? Kako imenujemo meso od krav in volov? Kako od telat? S čim nam koristi konj? osel? i. t. d. Ktera je najlepša domača živel? S čim nam koristi svinja, ovca, koza? Ovce in koze se imenujejo drobnica. Kako imenujemo ovce in koze? Čemu imamo mačko, psa pri domu? Kakšne živali so tedaj psi in mačke? Imenujte domače živali, ki so s perjem pokrite! Koliko nog ima kokoš? S čim leta? Kaj ima namesto ust? Živali, ktere imajo namesto ust kljun, po dve nogi, po dve peroti in telo s perjem pokrito, imenujemo ptice. Ktere živali imenujemo ptice? S čim nam koristijo domače ptice? Nam tedaj domače živali mnogo koristijo? Kaj smo jim tedaj dolžni storiti? Jih smemo trpinčiti? Kaj bi tedaj moral vsaki gospodar storiti, če hoče lepo in močno živino imeti?

Vidimo samo pri domu živali? Kje še? Je kateri izmed vas že videl lisico? Hočem vam njeno podobo pokazati! Je lisica domača žival? Kteri domači živali je po priliki podobna? Kje živi lisica? Od česa se živi? Je lisica koristna ali škodljiva žival? Ktere živali še žive z gozdu? Kako imenujemo živali, ki žive v gozdu? Kako še, ker niso krotke? Od česa se žive divje živali? Divje živali, ktere druge živali love in žro, imenujemo zveri ali roparice. Imenujte zveri! Je zajec tudi zver? Zakaj ne? Nam divje živali škodujejo? Divje živali nam siečr škodujejo, a tudi koristijo. S čim nam koristi zajec, lisica, medved? i. t. d. S čim nam škodujejo? Smemo tedaj divje živali pokončavati, ker nam škodujejo?

Žive v gozdu tudi ptice? Kdo mi ve kakšno gozdno ptico imenovati? Od česa

*) Vsakemu učitelju sadjerejen se prav gorko priporoča knjiga „Der Schulgarten am Lande“, von Julius Jablonzy, Wien 1879. Tudi v Klosterneuburgu izhajajoči list „Der praktische Obstzüchter“ prisnaša prav dobre reči. Za vse leto velja le 1 fl. Knjigi „Die Lehre vom Obstbaue“, in „kurze Anleitung zur Obstkultur“ von Dr. Eduard Lucas pa itak slovita, da jih ni treba dalje priporočati. Iz teh knjig nauči se sadjerec vse, česar mu je neobhodno vedeti treba. Tudi „Umni sadjerejec“ ima kratko zbrane vse imenitnejše nauke v sadjereji. Ako ga imaš v šolski knjižnici, posojuj ga prav marljivo tudi učencem.

se žive gozdne ptice? So tedaj škodljive ali koristne? S čim pa nas posebno drobni ptički razveseljujejo? Smemo tedaj gozdne ptice pokončavati in preganjati, ker nam obilo koristijo in nas svojim milim petjem razveseljujejo? Kakšni so tisti otroci, ki po nepotrebnem nedolžne ptice love in preganjajo?

Imenuj mi domače živali! Imenuj mi divje živali! Kaj ima človek, da zamore hoditi? Imajo živali tudi noge? Koliko nog ima krava? Imenuj mi več domačih in divjih živali, ki imajo po štiri noge! Živali, ki imajo po štiri noge, imenujejo se štirinogate. Ktere živali imenujemo štirinogate? Imenuj mi več domačih in divjih štirinogatih živali? Imajo ptice tudi po štiri noge? Po koliko nog imajo ptice? Kaj imajo namesto sprednjih nog? Imenuj mi več domačih in več gozdnih ptic! S čim nam koristijo domače, s čim koristijo ali škodujejo divje štirinogate živali? S čim koristijo domače, s čim gozdne ptice?

Kje so ptice, kdar letajo? S čim letajo? Se zamorejo štirinogate živali tudi visoko v zraku gibati? Na čem se premikajo iz enega mesta do drugega? Kje žive ptice? Kje štirinogate živali? Živijo v vodi tudi ktere živali? Ktere živali žive v vodi? Ktere še? Imajo ribe tudi noge? Kaj imajo namesto nog? Čemu imajo plavute? S čim so pokrite ribe? Od česa se žive ribe? Zamorejo ribe tudi zunaj vode živeti? V kakšnih vodah žive ribe? Kteri mi ve kakšno ribo imenovati? S čim nam koristijo ribe? Kako lovimo ribe?

b) Pripoved „Zvesta ribica“ str. 95. Zač.

Izpraševanje, Nauk.

c) Risanje ribe.

Napravimo lepo ležečo črto! Nastavite na levem koncu in vlecite zakrivljeno črto na vzgor do desnega konca ležeče črte; enako črto napravite na spodnji strani ležeče črte! Uč. z otroci vred nariše na desnem koncu rep, na levem zaznamva glavo potem plavuti, da je riba dogotovljena in vpraša:

Kaj je to? Kaj ima riba tukaj spredaj? Kaj vidimo na glavi? S čim je pokrito truplo? Kaj ima riba tukaj? Čemu ima plavute? Kaj ima tukaj zadek? Kje živi riba? Od česa živi riba? S čim nam koristi? Kako jo lovimo? Večkratno risanje ribe od strani učencev.

Uganki v Zač. str. 54. 1. in 2.

d) Razkrojite v besede „riba“.

Uč. pokaže na narisano ribo in vpraša: Kaj je to? Recite še enkrat počasi „riba“ in pazite kaj bom na tabli napravil!

ri — ba

r, i, b, a.

Kaj ste zgovorili ko sem napravil prvo, drugo zakrivljeno črto? Kolikokrat ste prenehali? Koliko zlogov ima beseda „riba?“ Kako se glasi prvi, drugi? Zgovorite še enkrat prvi zlog prav počasi in pazite, kaj bom na tabli napravil! Kaj ste zgovorili pri prvi, kaj pri drugi? Kaj pomeni prva, kaj druga? Kteri glas slišite najprej? Kterega potem? Recite pri prvi črti tako dolgo „r“, dokler vam druge ne pokažem in potem hitro drugi glas! Enako nazaj in ravno tako pri drugem zlogu. Koliko glasov ima prvi, koliko drugi zlog? Koliko cela beseda? Kako se glasi, 1, 2, 3, 4, 2, 4 glas? Zgovarjanje 1. in 2.; potem 1. 2. in 3; potem 1. 2. 3. in 4. glasa skupaj.

(Dalje sledi.)

Slovstvo.

Obstbaulehre. Erziehung und Pflege unser Obstbäume und Fruchtsträucher für Freunde des Obstbaues, besonders für Volksschullehrer, kurz dargestellt von G. Stoll, Director des königl. pom. Instituts zu Proskau. Breslau 1882, Verlag Ed. Trewendt. Preis 1 fl. 20 kr. — Tako se imenuje najnovejša o sadjereji govoreča knjiga G. pisatelj nam v predgovoru pové, da je knjigo spisal, da bi tako vstregel večkrat izraženej želji učiteljev, kterim je nauke

o sadjereji sicer potrebno vedeti, ki pa nimajo niti časa niti prilike, da bi jih iskali in zbirali po obširnih strokovnjaških knjigah. Tej želji učiteljstva je g. pisatelj sè svojo knjigo gotovo vgodil, kajti je pisana stvarno, jedrnato in kratko, in kar je največ vredno, nam povsod navaja le to, kar se je po mnogoletnih poskusih že obneslo. Lesorezi v knjigi pojasnujejo nauke tudi tistemu, ki se dosihdob še ni mnogo s tem predmetom bavil. Zapisnik ob koncu knjige nam pa našteva vsa tista žlahtna plemena, ktera pomologično društvo najbolj priporočuje, ter tudi pové kaka je vrednost posameznih plemen za trg in mizo, kako raste drevo in ktera zemlja mu najbolj vgaja. Knjiga se toraj vsem prijateljem sadjereje, posebno pa učiteljem prav gorko priporoča. Temu priporočilo naj še dodamo besede, s kterimi g. pisatelj predgovor sklepa, ko piše: „Rechnen wir hierzu die Bedeutung des Obstbaues zur Verschönerung der Landschaft, den Wert als Bildungsmittel für das Gemüt und Gesittung des Volkes, so kann man wol sagen, dass wenige Betriebszweige des menschlichen Fleisses in solchem Masse gleichzeitig materiell gewinnbringend sind, als sie auch sittlich veredelnd und anregend auf das Gemüt des Menschen einwirken. Da diese Zeilen hauptsächlich für Volksschullehrer geschrieben sind, so möchte ich das Vorwort damit schliessen, dass ich sie bitte ihre Thätigkeit dahin zu richten, zunächst der Jugend den Obstbau lieb und wert zu machen, und dieselbe in anregender Weise mit den Bedürfnissen des Obstbaues bekannt zu machen. Die Jugend bringt dem geliebten Lehrer ein dankbares Verständniss entgegen; das auch für den Obstbau auszunützen, möge kein Lehrer versäumen.“

F. P.

Narodna biblioteka se imenuje zbirka slovenskih proizvodov, ktero bode izdajal marljivi slovenski tiskar g. J. Krajec v Novem mestu. Izhajala bode v zvezkih ali snopičih po 5—6 pol ter stane vsak snopič 15 kr. brez dolžnosti dalje naročbe. — Prvi snopič je že na svitem in obsega prve bukvice Kranjske Čbelice, koje je M. Kastelic l. 1830 v prvem in l. 1834 v drugem natisu izdal. Tedaj se je tiskala v Bohoričici, v sedanji pisavi za Krajevo izdajo jo je priredil g. Rajm. Peršek ter ji dodal uvod, v katerem omenja na kratko pesnike, ki so pri Kranjski Čbelici sodelovali. Ker je Narodna biblioteka namenjena tudi priprostemu ljudstvu, bi bil g. pisatelj uvoda boljše storil, če bi se bil ogibal učnih ptujih izrazov ter je z domačimi lahko umljivimi nadomestil. Priprost človek ne more vedeti, kaj pomeni literarni historiki, poetičen, emancipiral, sekundarne važnosti, individualnost, aktuelno stanje i. t. d. To so izrazi, ktere zamore le učenjak razumeti. Kdar pišemo za Slovence, sosebo pa še za priproste ljudi, imamo dolžnost, če hočemo kaj doseči, da pišemo lahko umljivo po domače. Nanese pa tu in tam potreba, da rabimo manj znan ali celo ptuj izraz za kako reč ali kak pomen, nam druga ne ostaja kakor da ga opišemo, t. j. da njegov pomen z drugimi besedami pojasnimo. Tak že razjasnen izraz se zna pozneje rabiti pri pojmi, za ktere še nimamo obče rabljive besede ali kateri so že dobili pri raznih narodih svojo stalno obliko v tako imenovanih umetnih ali tehničnih izrazih. Nadjamo se, da nam še bo dalje g. pisatelj pojasnjeval potrebne stvari v prihodnih snopičih, le to želimo, da pojasnjuje, kakor je najbolj mogoče v domači besedi in da se Narodna biblioteka vdomači v vsaki hiši priprostega slovenskega kmeta, kakor izobraženega rodoljuba, ker je tako po ceni in ker se bodo le dobri spisi izdajali, kar brez vgodnega vpljiva na višo izobražbo našega ljudstva ostati ne more.

Ž.

Narodno blago.

II.

Pravljica o cerkvi D. Marije v puščavi.

Zapisal F. P.

Neprodrljivi gozdi so svoje dni pokrivali zemljo, po kterej se sedaj razširjata župnji D. Marija in sv. Lovrenc v puščavi. V gozdih so izvirali mnogobrojni gorski

studenci, ki so se v znožju pogorij zbirali v večje potoke. Le ti so pogostokrat jako narasli, ter so se mnogo gručnega kamenja seboj tirajoči, sé strašnim hrupom podili proti Dravi.

Vse to, kakor tudi naravnoč proti nebo kipeči hribi, z jako strmimi pobočji, ki očem ves pogled v daljavo zapirajo; premnoge ozke soteske, globoki prepadi z ostrokamenitimi stenami podeljuje temu kraju divjeromantičen prizor in nedvomljivo je bil to tudi vzrok, da mu je dalo ljudstvo priimek „puščava“.

Človek je pred davno, davno časom v te kraje le redko kdaj prišel; toliko več pa je po gozdih prebivalo brezskrbne divjačine. Enkrat pa se vendar prigodi, da dospejo lovei zasledujoči zverino v duplo mej Ruto, Kumenom in Črnim vrhom.

Kako se začudijo, ko najdejo v tej goščavi moža puščavnika, ki je svet zapustivši svoje življenje poveril v svetej samoti bogoljubnemu življenju.

Od tega časa so ljudje pogostokrat zahajali v ta kraj sv. moža prašat svetú! Ko čez leta mož vmrje, sklenejo mu na mestu, kjer je prebival, postaviti vreden spomenik.

Posvetujoči se o velikosti tega spomenika naenkrat zagledajo kamen, kateri se je sam po sebi vzdignil, ter jim krog in krog zarisal očrt spomenika. To videvši so bili vsi tega mnenja, da je Bog na prav čudovit način razodel svojo voljo, da hoče na tem mestu imeti cerkev, pozidano po odkazanem očrtu. Da izpolné božjo voljo začnejo ljudje cerkev takoj staviti, kamen pa so vzdali v načelni zid, kjer je, vedno rosen ostal, dok ga ni ob nekej strašnej povodnji voda izplaknila in odnesla.

Dopisi.

Iz Ljubljane. (Iz v. dopis.) Prvak med slovenskim učiteljstvom je doživel 1. marca nekoliko izraza splošnega spoštovanja, katero si je v teku svojega službovanja in javnega delovanja zaslužil. G. Andrej Praprotnik že služi 35 let kot slovenski ljudski učitelj, in sicer 25 let samo v Ljubljani. Za slovensko šolstvo je jako veliko storil. Že v letih 1850—1858, ko je č. g. Andrej Einšpieler v Celovcu izdajal prvi slovenski šolski list „Šolski prijatelj“, je s svojim peresom začel pomagati tudi g. Praprotnik. Ko je ta list prenehal, delal je lepe pesmice za otroke, spisoval knjižice za mladino, n. pr. „Darek mladosti“, pomagal sestavljati prejšnja slovenska berila, sodeloval tu pa tam pri „Novicah“, ktere so v šolskih zadevah vselej njega za svet prašale. Leta 1861 je začel izdajati „Učiteljskega Tovariša“ in ga uredoval do leta 1873. Potem ga je izročil g. Močniku, kateri ga mu je lansko leto zopet v njegove spretne roke položil. Leta 1868 je pozval kranjsko učiteljstvo k 1. vskupnemu zborovanju in leta 1869 vstanovil je „Kranjsko učiteljsko društvo“, katero se je leta 1871 razširilo v občno „Slovensko učiteljsko društvo“. Vse to je vodil g. Praprotnik in vodi še dan danes. Njegovi iskreni prijatelji in tovariši so pripoznali te njegove zasluge in mu 1. marca po svojih skromnih močeh dejansko pokazali, kako ga spoštujejo. Priredili so mu slovesno kosilo, h kateremu je došlo nad 40 učiteljev. Presvitlemu cesarju je napis g. Lapajne. Zasluge g. Praprotnika je v postičnih besedah slavil najprvo g. Tomšič, ter mu poklonil kaligrafirano pesmico v lepem okviru, podpisano od mnogih narodnih učiteljev, a sestavljeno po g. Cimpermanu. Na to je spregovoril č. g. Gnezda, katehet, in slavil g. Praprotnika kot šolskega voditelja, ter mu poklonil v okusnem okviru 6 slik njegovih tovarišev na prvi mestni šoli, med kterimi se v sredini nahaja slika g. Praprotniku. Bile so potem še razne čestitke od starejših (g. Borštnik) in mlajših učiteljev (g. Funtek). Poslednji je složil pesmico, ki je bila v „Slov. narodu“. Cimpermano-va je bila skrivaj došla tudi v Praprotnikovega „Tovariša“. — Med prav okusnim obedom je bilo došlo mnogo telegramov od raznih strani; celjsko učiteljsko društvo mu je n. pr. brzojavilo, da ga je častnim udom imenovalo. — G. Milic mu je poklonil vizitnice z naslednjimi prav primernimi vrsticami:

„O petindvajsetletnici

svojege službovanja v Ljubljani.

(1. marec 1858. leta do 1. marec 1883. leta.)

Četrto stoletja je minilo,
V Ljubljani kar mladost učim;
Če uka seme je rodilo,
Najbolj se tega veselim.
Učence vidim vže veljake —
Stanovom raznim cvet krasan —
Za dom pregrete poštenjake —
To slajša mi današnji dan.“

Te lepe vizitnice je gosp. Praprotnik med navzoče učitelje v spomin 1. marca razdelil.

Iz Ljutomera. Dne 1. marca je zborovalo naše učiteljsko društvo v Ljutomeru. Po razjasnjenju in vravnanju nekterih krivih misli, segajočih v naše društveno življenje, naznanja predsednik nemilo novice, da je umrl dosedajni založnik „Popotnika“, ter prebere v tej zadevi društvu poslani list od Popotnikovega vrednika. Na to sklene zbor, da naše društvo, kakor tudi častiti udje bodo po mogočnosti materijelno in duševno „Popotnika“ podpirali, — kar je tudi prav. Saj vidimo, da vsaka stroka ima svoj organ, v kojem drug drugu svoje misli, opazovanje, skušnje, iznajdbe i. t. d. razodeva; in mi učitelji bi ostali brez vzajemnega organa, tega menda ne bode, kajti tako bi mi sami sebe obsodili. Med drugimi točkami dnevnega reda je g. Kryl metodično obravnaval „bakrenasti krešič“. Govornik upozoruje g. poslušalce na tega hrošča, kakor tudi na njegove sorodnike „brzce“, ki so se že zdaj spomladi pokazali, ter začinjajo svoje roparsko življenje, napadajoči drugi škodljivi mrčes, s čim kmetu jako koristijo. Govornik izrazuje željo, da naj učitelj že zdaj razloži nčencem življenje tega hrošča in jih opozori na to, da naj ga po nepotrebnem ne ubijajo. K.

Iz Slovensko-bistriškega okraja. Dne 1. sušca t. l. je imelo naše učiteljsko društvo svoje mesečno zborovanje v poslopju šole Bistriške. Tega zborovanja se je udeležilo 17 udov, tedaj lepo število za naš okraj. Gospod predsednik Windisch je s prijaznim pozdravom navzočih ob 11. uri sejo otvoril. Ko se je zapisnik zadnje seje prečital in odobril, prečita g. predsednik nekaj dopisov, med katerimi je posebno omeniti oni, v katerem e. k. namestništvo v Gradcu zahteva, da ima predsednik v kratkem o zborovanju in delovanju učiteljskega društva poročati. Na to je govoril g. predsednik o vprašanju: „Ktere prikazni ima učitelj opazovati, da bo svojo znanost gledé naravoslovja pomnožil?“ ter je omenjeno nalogo v kratkem, a jedratem govoru v občno zadovoljnost navzočih rešil. — Po končanem govoru se je vršila volitev društvenega odbora, ktera se je morala pri seji meseca januarja zaradi slabega obiskovanja odložiti. Po večini glasov so bili izvoljeni: Gg. Franz Windisch predsednikom, Joh. Kristl podpredsednikom. Zapisnikar: g. Lasbahar; blagajnik: g. Majhen; odborniki: gg. Leskovar, Planker in Škorjanc. Gospod predsednik se zahvaluje za skazano zaupanje, ter prevzame predsedništvo tudi 11. leto in sicer s srčno željo, da bi ga vsi društveniki pri njegovem delovanju marljivo podpirali. Želeti bi bilo, da bi se prihodnjih zborovanj vdeležili tudi oni učitelji, ktere smo še to pot pogrešali. Z veseljem na delo, da bo tudi naše društvo imelo več vspeha!

Josip Lasbahar.

(Iz Vojnika) Dne 8. februarja t. l. je imelo Celjsko učit. društvo v prostorih Celjske okoliške šole svoj drugi letošnji mesečni shod, kterege se je vdeležilo 27 udov. Takoj prva ta seja je pokazala, da je novemu pevovodju mar svojo nalogo v resnici izpolniti, kajti zapela se je pred zborovanjem prav dobro pesen „Domovina mili kraj.“ Po odpetju te pesni predstavi nam g. predsednik novo vstopivše ude: godčini Avg. Rom (Feharje) in M. Neukam (Hrastnik), ter g. E. Morie-a (Hrastnik) ter jih povabi se naših shodov marljivo vdeleževati in v dosego društve-

nega namena krepko sodelovati. Po prečitaniu zapisnika januarjeve seje, naznani g. predsednik, da sta društvu došla brošura „Katechismus der österr. Staatsverfassung. Wien. Manz. 60 kr.“ ter vabilo „cesarjevič Rudolfovega sadjerejskega društva“ k pristopu in razširjevanju tega društva. Ko je na to še gđc. M. Orač-eva v gladki slovenščini v imenu pregledovalcev društvenega računa naznanila, da so računi popolnoma v redu ter se je na njen predlog blagajniku zahvala izrekla, nastopil je g. M. Kokot ter govoril „o veselosti mladine z ozirom na dom in šolo.“ Ta govor je bil z občno pohvalo sprejet. *) Po tem poročilu, govoril je g. Fr. Gabršek „borbi za obstanek, — po Darwinu.“ Za uvod razložil nam je g. govornik teorijo o postanku, menjavi in podedovanju vrst ter potem prešel na boj za obstanek, ktere ga je zasledoval v rastlinstvu in živalstvu ter nam konečno opisal boj, ktere ga bijejo posamezne osebe ter celi národi, na kulturni boj, na boj za obstanek narodov. — Da so bili društveniki s tem govorom prav zadovoljni, priča živahna pohvala, ktera je govoru sledila. Želeti bi le bilo, da bi ta kakor tudi njegov decembrov govor v kratkem kje natisnjen čitali. Konečno predlaga še podpisani sledeče: V novejšem času izidejo še precej pogosto nove slov. knjige, namenjene učiteljem ali učencem. Da si so nekatere teh knjig prav dobre, pritožujejo se vendar njih založniki, da jih premalo razpečajo, da se učiteljstvo premalo za nje briga. Dasi je to v mnogem obziru žalibog istina, vendar ta krivda ne zadene edino le učiteljstva. Da učiteljstvo malo teh knjig pokupuje, krivo je po mojem mnenju sledeče: a) Naši založniki drže nove knjige vécsi tako rekoč tajno; marsikteri učitelj, marsiktero dvanštvo niti ne ve da je ta ali ona knjiga izišla. b) Po slabih reklamah enkrat zapeljan, varuje se bodoče marsikdo „mačka v žaklju kupiti.“ Ko bi knjigo videl, ko bi mu jo znan večš prijatelj priporočal kupil bi jo. c) Marsikomu je naročevanje po pošti presitno in predrago. Ko pa pride v mesto k bukvarju ter hoče tu ktero na novo izišlo knjigo kupiti ali si jo ogledati, ne ve knjigar ničesar o njej (primeri „a.“) Tu so toraj glavni vzroki, zakaj se med učiteljstvom primeroma malo knjig razpeča. Kako naj se pride temu v okom? Mislím, da najložje s tem: Naše društvo naj voli poseben „književni odsek“, ki bo imel nalogo si pridobiti vsako na novo izišlo pedagogično ali mladini namenjeno knjigo, jo pregledati, v zboru o njej poročati ter naročnino (nakup) na njo pobirati. — Predlóg je bil enoglasno sprejet ter gg. Lopan, Gabršek in podpisani v ta odsek voljeni. Po dovršenem tem razporedu, podali smo se prvokrat v nove zale prostore Celjske Čitalnice ter se pri skupnem obedu, rujnem vincu, veselem petju pomenili marsikaj v korist šole, svojega stana in svojega národa.

Tone Brezovnik.

Iz Vurberga. Učiteljsko društvo ptujsko je imelo 8. t. m. v narodni šoli, „okolič ptujske“, drugo zborovanje v letošnjem letu. Udeležilo se je tega zborovanja 19 udov in 2 gosta. Po prečitaniu in odobrenju zapisnika zadnjega zborovanja predstavi gosp. predsednik zbranim gosp. profesorja Glowacki-ga, kteri je nad jedno uro govoril izvrstno, „o plodbi rastlin (evetlic) po žuželkah“, ter na raznih lastnoročno narisanih predmetih razkladal in kazal, kako žuželke opravljajo ta imenitni posel in dokazal, da je samoplodba (Selbstbefruchtung) pri nekterih evetlicah nemogoča. Za to predavanje so gotovo vsi, ki so ga slišali, gospodu profesorju hvaležni in želeti je, da bi nas ta gospod še večkrat z enakimi predavanji iz svoje stroke, v našem društvu razveselil. Takšna predavanja so nestrokovnjaku bolj razumljiva, kakor če čita o predmetu v kakšni učeni knjigi; pa tudi izpolnjuje naše društvo s tem svojo nalogo, ako se učitelj pri društvenih zborovanjih zamore tudi kaj naučiti. Veseli nas, da si je društveno vodstvo postavilo za svoj smoter, gledati na to, da se bode pri vsakem zborovanju predavalo, in da vodstvo v to svrhu tudi druge gospode naprosi. O drugi točki „o petju po številkah“ je poročevalec gosp. Šijanec, zaradi pomanjkanja časa, le na kratko poročal; povdarjal je imenitnost petja v ljudski šoli, podal kratek obris pevskega poduka po številkah in nja teorijo, ter trdil, da je petje po številkah, ki je dosedaj razširjeno na Francoskem in Nemškem, za ljudske šole zelo pripravno in je do trditev z dobrim vspehom tega poduka v svoji šoli, potrdil. Tudi o tretji točki, dnevnega reda ni bilo natanjčeneje razprave. Poročevalec gosp. Žiher je le kratko priporočal Lindner-jeve tabele, „das Rechnen in Bildern“ kot zelo pripravno sredstvo,

*) Ker nam je gosp. Kokot. rokopis dotičnega govora prepustiti blagovolil, priobčimo prilično celo razpravo.

otrokom vcepiti prve pojme o številjenju. Izmed nasvetov so bili sprejeti in se bode v eni prihodnjih sej o njih posvetovalo: a) Nasvet gosp. Žihar: „naj bi se eden izmed društvenikov prostovoljno oglasil, da bi vodil petje pri društvu“. b) Drugi nasvet gosp. Žihar, ali, in kako bi društvo praznovalo 600letnico pripada Štajerske k hiši Habsburški? c) Nasvet gosp. Robiča, „naj bi se gospod Koprivnik c. kr. učitelj na vadnici, naprosil, enkrat v društvu predavati, o poduku gluhomemih“. Ker je že bilo ob 1. uri popoldne in ker so oddaljeni udje že težko zaradi drugih opravil čakali, se je zborovanje končalo.

Matija Kolarič, zapisnikar.

Ivan Šolar.

24. februvarja t. l. so v Zadru pokopali moža, ki si je za slovenstvo sploh, posebno pa za slovensko srednje šolstvo veliko zaslug pridobil; zato nam je dolžnost, da se hvaležno spomnimo njega in njegovega marljivega delovanja za narod in šolo.

Ivan Šolar je bil rojen 27. avgusta l. 1827 v Kropi na Gorenjskem. Izstopivši iz domače šole podal se je v Novomesto v latinske šole, ktere je (po stari vredbi) v šestih letih izvršil. Modroslovska dva razreda in bogoslovje pa je v Ljubljani dovršil, tako da je bil l. 1850 za mašnika posvečen. Eno leto je bil v Radovljici na Gorenjskem za kaplana in ob enem za odgojitelja v tamošnji grajščini pri grofu Thurnu, potem pa je prišel v Ljubljano za odgojitelja k tedanjemu namestniku kranjske dežele, grofu Chorinskemu. Ob enem je l. 1852 kot suplent začel učiti jezike na ljubljanski gimnaziji ter se pripravljati za učiteljsko preskušnjo.

Ko je v Beču dostal prvo preskušnjo iz klasičnih jezikov za gimnazijsko učiteljsko, bil je imenovan l. 1854 na celjsko gimnazijo za učitelja in ko je l. 1857 dopolnil preskušnjo za višjo gimnazijo, premeščen je bil v Gorico, kjer je ostal do leta 1867.

Že v prvem letu je tukaj za gimnazijski program spisal temeljito razpravo: „Die Tempora und Modi im Slovenischen mit Rücksicht auf das Deutsche und die klassischen Sprachen.“ Ta spis kaže, kako natančno je poznal Šolar že takrat slovensko skladbo.

Posebno pa si je Šolar v Gorici prizadeval to doseči, da bi se težave, ki jih je delal nemški učni jezik zlasti dijakom prvih razredov, kolikor bi bilo mogoče, zmanjšale. Kajti na Goriškem se govori le slovensko in furlansko, zlasti je v Gorici pravi občevalni jezik skoro zgol furlanski, le tu in tam se govori prava italijanščina ali nemščina.

Mladina tedaj nemščino le iz šol pozna, torej veliko manj pozna, kakor n. pr. na Štajerskem, kjer jo po mestih in tudi po trgih sliši govoriti. Ker v oni dobi na to niti misliti ni bilo, da bi vsaj na nižji gimnaziji vpeljali slovenščino in italijanščino kot učni jezik v paralelke po narodnosti ločene, prizadeval si je Šolar vsaj toliko doseči, da bi prva dva razreda bila ločena v slovenske in italijanske paralelke, in da bi se vanje postavljali le učitelji dotičnega narodnega jezika popolnoma zmožni, ter da bi jim bilo dovoljeno poleg nemškega učnega jezika v pojasnjevanje in razlaganje rabiti tudi materni jezik učencev.

Človek je mislil, da se tako pohlevnim zahtevam nikdo ni ustavljal, ali Šolar in njegovi tovariši so morali hude boje prebojevati, da so dosegli svoj namen. Rad je sam pozneje pravil, da je skoro vsako leto na počitnice hodil z mislijo, da se morda ne bode smel več vrniti nazaj v Gorico. Toda ker je bila reč, za katero se je neustrašno boril, pametna in pravična, morala se je naposled dovoliti, in nekaj let so v prvem in drugem razredu dijaki zraven nemščine slišali tudi materinščino.

Da je za to pridobitev imel Šolar največ zaslug, kaže to, da je po njegovem odhodu ta pametna uredba kmalu začela giniti, dokler ni popolnoma izginila.

Leta 1867 je bil Šolar prestavljen na ljubljansko gimnazijo. Tu se je kot odbornik „Matice slovenske“ pečal z literarnim delom tega društva in z jezikoslovno

znanostjo, o kateri pričate dve razpravi njegovi, po gimnazijskih programih priobčeni.

Njegova delavnost v šoli pa je bila, kakor zmerom martjiva in po zdravih pedagoških in didaktičnih načelih uravnana.

Leta 1871, pod Hohenwartovim ministerstvom, je bil imenovan za nadzornika kranjskih srednjih šol, in njegova ne lahka naloga je bila, prve razrede uravnati po ministerskih določbah, ki so v slovenskih paralelkah pri uku slovenski jezik rabiti dovolile. Poskrbeti je bilo potrebnih knjig. Lotil se je tudi sam spisovanja.

Tako si je veliko zaslugo za šolstvo s tem pridobil, da je sestavil z velikim trudom in z veliko natančnostjo nemško-slovenski slovník k Madierovima beriloma za I, in II. gimn. razred.

Do tistih dob se je v prvih slovenskih razredih nemščina tako učila, kakor v čisto nemških. Malo se je na to oziralo, da učenci le nekoliko tega razumejo, kar stoji v berilih, in vendar je bilo na tem dosti ležeče, da so se že v začetku temeljito učili jezika, ki je še zmerom ostal podlaga gimnazijskemu pouku.

Toda še le po Šolarjevem slovníku je bilo učencu mogoče za vsak nemški izraz brez druge pomoči zvedeti, kaj pomenja in s tem je bil nemški uk na pametno podlago postavljen.

Ko je Hohenwartovo ministerstvo padlo, bilo se je bati, da se bodo kranjskim gimnazijam gledé slovenskega učnega jezika podeljene koncesije zopet preklicale. Skrčili so jih res, toda popolnoma odpravili jih niso, in zato se imamo gotovo največ tedanjemu nadzorniku Šolarju zahvaliti, ki je previdno pa vztrajno se ustavljal težnjam tistih, ki so neprijatelji naravnega razvitka narodovega. Toda naposled so ga vendar izpodrinili in moral je iz ljube domovine v Zadar nadzorovat dalmatinske srednje šole (13. febr. 1. 1879).

Pričakovali so, da bodo zdaj tudi slovenske paralelke izginile, ali mila osoda jih je ohranila, dokler se je na bolje preokrenilo. Dalmatinci pa so Šolarja z velikim veseljem sprejeli, kajti ravno se je hrvatsko-srbski jezik začel vpeljavati v srednje šole kot učni jezik namesto dosedanje italijanščine, in nadejali so se, da bode Šolar pravi mož, to nalogo tako rešiti, kakor pamet velevala. Reševal jo je v polno zadovoljstvo Dalmatincev, toda rešil je ni popolnoma.

Nemila smrt ga je prehitela. 18. junija preteklega leta namreč ga je mrtvoud zadel in mu pohabil levo stran telesa. Ko je v svoji domovini nekoliko okrevajl pa ne popolnoma ozdravel, podal se je kljub odgovarjanju svojih prijateljev na svoje mesto v Zadar, kjer ga je letos 18. februarja drugič mrtvoud zadel, ter mu tudi desno stran telesa pokvaril, tako, da je že čez štiri dni, 22. februarja svojo blago dušo izdihnil.

Kako so ga Dalmatinci ljubili in častili, kazali so krasni nekrologi, polni njegove hvale, kazale so pesmi v njegov spomin zložene, kazal je veličastni pogreb, kterege so se razun odličnega zadarskega prebivalstva zastopniki vseh dalmatinskih srednjih šol vdeležili; tudi ljubljanska gimnazija mu je venec na rakev položila.

Šolar je bil vzgleden učitelj; po pameti oster in zelo natančen, je vendar vedno iz sreca ljubil mladino in njen pravi prijatelj ostal tudi kot nadzornik; videlo se mu je, da je bil ves srečen, kdar je prišel ob nadzorovanju zlasti v tak razred, kateremu je bil prej učitelj.

Bil je zelo delaven in marljiv, vztrajen in neustrašen pa ob enem previden, kdar se je bilo treba potezati za kako reč, ki se mu je zdela pravična in pametna.

Ohranimo mu tedaj hvaležen spomin!

P.

Novice in razne stvari.

[Presvetli cesar] daroval je občini Dovje na Gorenjskem 200 gl., občini Sela pri Ptujju pa 150 gl. kot podporo za zgradbo nove šole.

[Imenovanje.] Gosp. Alfonz Pavič pl. Pfauenthal, okrajni glavar v Mariboru in predsednik okr. šolsk. svetov za okraje Maribor, Št. Lenard in Slov. Bistrica, ki ima naslov in značaj namestniškega svetnika, imenovan je namestniškim svetnikom v Zadru. Ob jednom bil je odlikovan z naslovom in značajem dvornega svetnika. Odhod tega jako priljudnega gospoda in iskrenega pospešitelja tukajšnjega šolstva se obče obžaluje.

[Prve letošnje preskušnje učiteljske sposobnosti] za ljudske in meščanske šole začnejo se v Gradcu 27. t. m.

[Pesnikovo odlikovanje.] C. kr. naučno ministerstvo je pesniku Simonu Gregorčiču, vikarju na Gradišči pri Gorici, podelilo za prihodnje leto več sto goldinarjev znašajočo umetniško stipendijo, katero mu je porabiti v njegovo nadaljnje pesniško izobraževanje. Čestitamo iz vsega srca.

[Gosp. Matej Cigale], ministerski tajnik in slov. pisatelj odlikovan je v priznanje njegovega mnogelotnega in izvrstnega poslovanja z naslovom in pravicami vladinega svetovalca z odpustom pristojbin.

[Posnemanja vredn o.] Podpiralni zalogi slovenskih vseučilišnikov v Gradcu je, kakor povzamemo, „Sl. N.“, gosp. Gorjup v Trstu daroval 1000 gl.

[† Gosp. Josip Hašnik], župnik v Št. Jurji ob južni železnici, je vmrl 6. marca t. l. Pokojnik se je rodil 8. marca 1811 v Terbonju ter bil v mašnika posvečen 4. avg. 1835. Po njegovih Dobrovolkah in drugih pesmicah, ki jih je objavljal v raznih letnikih Drobline in drugod, je postal prav priljubljen slovenski pesnik. Marljivo je spodbujal rojake k narodni zavednosti in širil dobre slovenske knjige med prostim ljudstvom v oni dobi, ko je na Štajerskem še le malo zavednih rodoljubov bilo. Po svojih pesmih si je postavil med hvaležnim narodom najlepši spomin v spodbujo in posnemo naslednikom. N. m. p.

[50letnico svojega obstanka] je dne 30. januarja t. l. obhajalo pedagoško društvo v Draždanih, katero sedaj 467 društvnikov šteje. Zelo častno za društvo, pa tudi za vse saksonsko učiteljstvo je gotovo tó, da so se imenovane slovesnosti osebno vdeležili kralj, kraljica, principi kraljeve hiše in najvišji dostojniki države in cerkve.

[Okrajnim šolskim nadzornikom v Dalmaciji.] so imenovani: prof. na c. kr. gimnaziji v Dobrovniku Anton Vučetič za šolski okraj Splet; ravnatelj meščanske šole v Hvar-u Peter Macchiedo za šolski okr. Hvar; ravnatelj mešč. šole v Korčuli Ludovik Pjerotić za okraj Korčula in profesor na c. k. učiteljšču v Dobrovniku Marko Topić za šolski okraj Dobrovnik.

[Dr. Jan Bapt. Heindl], znani pedagog, pisatelj in mnogoletni vrednik časopisa „Repertorium der Pädagogik“ je po dolgoletni bolezni 16. dan februarja t. l. v Augsburgu umrl. Bodi mu zemlja lahka!

[Drugo starostno doklado] prejel je g. Šijanec, nadučitelj pri sv. Lovrencu v Slov. goricah.

[Učiteljsko društvo za mariborsko okolico] obhaja meseca maja t. l. 10letnico svojega obstanka.

[O šolstvu v avstrijskejšleziji] povzamemo iz novin sledeče podatke: Javnih ljudskih šol je bilo v preteklem letu 466, med temi 4 meščanske šole. Le te javne ljudske in meščanske šole imele so 866 razredov. Ako se tem javnim šolam prišteje še obstoječih 43 privatnih šol, tako znese vkupno število ljudskih šol v Šleziji 509 z 979 razredi. — Gledé poučnega jezika vrstijo se javne šole tako le: 205 je bilo nemških, 111 českih, 127 polskih, 23 pa utrakvističnih. Od teh jih je bilo 17 nemško-českkih, 6 pa nemško-polskih. — Število šolo obiskajočih otrok znašalo je 86.816. —

[Predavanje na korist „Narodni šoli“] preteklo nedeljo bilo je dobro obiskovano. Med poslušaleci je bil tudi dež. predsednik, preblg. gosp. A. Winkler. — Predaval je g. prof. Wiesthaler „o volkodlaku“ prav zanimivo. Naj bi se slovensko basnoslovje tako razsvetljevalo, prišla bi še marsiktera resnica na dan, ki v takih pripovedkah skrita tiči.

Listnica.

Gospod J. K. v Lj., J. L. v K. in M. K. v C: Hvala! Prosimo le večkrat, — G. F. G. v Zm.: Prav lepo prosimo. — Gosp. M. Ž. v C.: Zelo nam vstrežete, ako nam blagovolite priskrbeti dotični nekrolog. Prosimo! — Gosp. J. W. v št. J.: Treba je poprej razgovora. Obiščite nas prilično. — Gosp. St. K. pri sv. M.: V tej obliki ne moremo porabiti. Prosimo kaj drugega. — Gosp. T. B. v V.: Da, Dotična stvar je v naših rokah. — Gosp. A. E. p. V. in J. C. v L., M. K. v V. in A. P. v R.: Prihodnič.

Podučiteljska služba

v Vojniku, III. razred se razpisuje. Prošnje naj se pošljejo do 20. marca 1883 krajnemu šolskemu svetu v Vojniku.

Okrajni šolski svet Celjski dne 15. februarja 1883.

Predsednik: **Haas.**

Našim čast. p. n. bralcem in naročnikom

naznanjamo, da je Leonovo tiskarno prevzela njegova vdova in da radi „Popotnika“ ostane vse pri starem. — Prosimo pa tiste čast. p. n. naročnike, kateri so še z naročnino na dolgu naj to blagovolijo v kratkem poravnati, da se jim list redno dalje pošiljati zamore. — Ravno tako še enkrat prav vljudno prosimo tiste čast. bralce, kateri so prve štev. prijeli, pa ne nameravajo naročiti, da nam vsaj 1. štev. vrnejo, kajti nam je skoraj celo pošla.

Vredništvo in založništvo.

IVAN LEON

(veliki trg) v Mariboru (veliki trg)

priporoča slavnim uradom in p. n. občinstvu svojo izvrstno vredjeno

tiskarno

v izdelovanje vsakovrstnih tiskovin po najnižji ceni. Na dalje priporoča slavnim vodstvom ljudskih šol in krajnim šolskim svetom svojo **veliko zalogo** vsakovrstnih tiskovin za šolsko in administrativno potrebo v slovenskem in nemškem jeziku.

Tudi se pri njem dobé razne pisalne in risalne priprave po najnižji ceni, mej drugim

500 pol sat. papirja	fl. 2.60
500 pol po	fl. 1.80

Na dalje je pri meni izišel in se dobi (po 3 kr. pola)

Službeni razkazek (Dienstes-Tabelle)

po naredbi c. k. dežel. šolsk. sveta dne 31. marca 1881 št. 1868.

Z odličnim spoštovanjem

I. Leon